

ПОЛІТИКА НЕЙТРАЛІТЕТУ ШВЕЦІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ

Завада Я. І.,

доктор філософії,

асистент кафедри політології та міжнародних відносин

Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID ID: 0000-0001-6094-5397

z_yaruna@ukr.net

Пальок Я. Е.,

студентка IV курсу

Національного університету «Львівська політехніка»

yanka1306@i.ua

У статті досліджено політику нейтралітету Швеції у ХХІ столітті. Королівство Швеції одна з небагатьох країн на міжнародній арені у ХХІ ст., що реалізує свою зовнішньополітичну діяльність через політику нейтралітету. Варто зазначити, що Швеція не брала безпосередньої участі в жодних військових конфліктах з часів наполеонівських війн.

Також, у статті проаналізовано реакцію Швеції на сучасні безпекові виклики у світі та досліджено трансформацію оборонної системи країни в проміжку між завершенням холодної війни та сьогоднішнім.

Встановлено, що традиційна політика нейтралітету в світлі сучасних безпекових проблем стала неефективною, що змусило країну переглянути власну безпекову структуру, а також поглибити зовнішньополітичні зв'язки зі своїми партнерами, зокрема і в сфері безпеки та оборони.

Варто зазначити, що країна підтримувала міцні зв'язки з НАТО, однак попри тісну співпрацю виявляла бажання і надалі залишатися позаблоковою державою. Проте, складна ситуація на міжнародній арені, а саме російське збройне вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р., змусило окремі країни, насамперед Швецію та Фінляндію переглянути свою безпекову політику та приєднатись до країн Північноатлантичного альянсу.

Ключові слова: Королівство Швеції, нейтралітет, міжнародна безпека, зовнішня політика, НАТО.

Постановка проблеми. Дослідження відповідей Швеції на найбільші безпекові загрози сучасності є актуальною темою міжнародних відносин та науковою проблемою. Однією з основних причин є українсько-російська війна, яку 24 лютого 2022 р. розпочала російська федерація. Остання є глобальним актором міжнародних відносин, яку чимало країн сприймають як одну з загроз безпеці, зокрема і в північноєвропейському регіоні. Відомо, що саме російська агресія та неодноразове порушення норм міжнародного права росією, підштовхнули країну з найтривалішим нейтральним статусом у світі відмовитися від своєї традиційної позаблокової політики та вступити до військово-політичного союзу НАТО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки актуальність теми реакції Швеції на глобальні виклики безпеці стає дедалі гострішою, чимало дослідників, вчених, аналітиків відводять їй значне місце у своїх дослідженнях. Уваги заслуговують праці та доробки окремих вчених, таких як Б. Сунделіус (Sundelius, 1982), який досліджує окремі напрямки зовнішньої політики скандинавських країн та порівнює їх, виокремлюючи їх вплив на безпекову сферу, міжнародний розвиток та зовнішню політику в цілому. Значним внеском у дослідження даної теми є робота Е. Алієвої про безпекову політику Швеції в контексті російської агресії. Питанням безпекової політики також займалися К. Брінгеус, Ф. Еріксон, Р. Чарни.

Мета статті полягає у здійсненні аналізу політики нейтралітету Швеції у ХХІ столітті та дослідженні відповідей Швеції на сучасні глобальні загрози.

Виклад основного матеріалу. Швеція пройшла довгий шлях у своєму сприйнятті загроз безпеці та безпекових викликів за останні три десятиліття. До кінця холодної війни це була країна з великими збройними силами, системою цивільної оборони, з військовим плануванням у рамках загальної концепції оборони, і промисловістю озброєння, яка значною мірою задовольняла внутрішні потреби. Це було потрібно через нейтралітет Швеції та її позицію між двома ворожими блоками: НАТО та Варшавським договором. Після закінчення холодної війни інтеграція країн Центральної Європи до ЄС і НАТО, а також вступ Швеції до Європейського Союзу змінили уявлення Швеції про регіональне середовище безпеки. З кінця 1990-х років Стокгольм адаптувався до нової парадигми безпеки, використовуючи переваги «дивіденду миру».

Країна різко скоротила свій оборонний бюджет, скоротила збройні сили, зосередилась переважно на викликах, таких як міжнародний тероризм, і, відповідно, на активній участі в операціях з врегулювання криз за кордоном. Під час цієї стратегічної паузи традиційні військові загрози для Швеції перестали існувати. Стокгольм також відмовився від нейтралітету на користь неприєднання або утримання від військових союзів у мирний час, зберігши при цьому можливість стати на чийсь сторону у разі війни (Мельник, 2009, с. 30-33). Однак з 2008 року Стокгольм почав все більше усвідомлювати імовірність виникнення військових криз та конфліктів в Північно-Балтійському регіоні, що впливають на Швецію прямо чи опосередковано. Російсько-грузинська війна, модернізація російських збройних сил і посилення російської військової активності в Арктиці та регіоні Балтійського моря, спонукали уряд повернутися до точки зору традиційних військових загроз. У стратегії безпеки на 2010–2014 роки, прийнятій у 2009 році, пріоритетами консервативно-ліберального уряду були не лише участь у міжнародних операціях з управління кризою, а й забезпечення територіальної цілісності та суверенітету країни. Окрім цього, російське військове втручання в Україну та анексія Криму стали потужним поштовхом для фундаментальних змін у політиці безпеки та збройних силах Швеції. Стратегія безпеки на 2016–2020 роки, прийнята в 2015 році Соціал-демократично-зеленим урядом, встановила чіткий пріоритет територіальної оборони. Такому повороту сприяли агресивні та провокаційні дії Росії проти Швеції у 2013–2014 роках. Вони варіювалися від імітованих атак на шведську військову інфраструктуру під час навчань ВПС Росії, порушення повітряного простору та підводних операцій у територіальних водах Швеції (найімовірніше, діяльність зі збору розвідувальних даних) (Пашков, 2009, с. 40-43).

З 2008 року шведські політичні еліти все більше турбувалися про безпеку країни та безпеку Північно-Балтійського регіону загалом. Неодноразові порушення Росією міжнародних законів, розпад архітектури європейської безпеки, недетермінований режим контролю над озброєнням та зростання напруженості між США та Європою сприяли загальній зміні безпекового клімату у регіоні. Російська інтервенція 2014 року в Україну стала приводом для ґрунтовного перегляду політики безпеки Швеції, хоча насправді цей процес уже розпочався раніше, після російсько-грузинської війни 2008 р. У період з 2015 по 2020 рр. одним з основних пріоритетів для країни став територіальний захист, в результаті чого відбулися зміни в Збройних силах Швеції та посилювалося військове співробітництво з НАТО, США та Фінляндією.

Занепокоєння Стокгольма щодо його безпеки та оборони посилювалися в останні роки. Цьому сприяли американо-європейська напруженість під час президентства Дональда Трампа та руйнування архітектури європейської безпеки з поступовим демонтажем режиму контролю над озброєннями. Відповідно до прийнятої у 2020 році стратегії безпеки на 2021–2025 роки ситуація в регіоні продовжує погіршуватися. З одного боку, Швеція побоюється, що її суверенітет буде обмежений можливими угодами США або Європи з Росією у формі створення неформальних буферних зон з окремими режимами безпеки для регіону Балтійського моря. З іншого боку, вона більше не має жодних сумнівів у тому, що буде втягнута у військові конфлікти по сусідству. Якщо вони виникнуть, шведський уряд не виключає збройного нападу на саму Швецію. Росія має на меті розширити свою військову діяльність у регіоні Балтійського моря, використовуючи територію Швеції (наприклад, Готланд); Москва також намагатиметься перешкодити НАТО використовувати територію Швеції (наприклад, Готланд) для проведення своїх військових операцій або тиснути на Швецію, щоб вона утрималася від надання військової допомоги своїм сусідам – головним чином Норвегії та Фінляндії. (Росія біля воріт. Швеція коригує свою оборонну стратегію, 2021).

Зрозуміло, що Швеція стурбована розмиванням міжнародного порядку, заснованого на функціонуючих режимах і міжнародних організаціях. Вона бачить себе в архітектурі безпеки як невелику країну з політикою неприєднання, яка залежить від стабільного регіонального та глобального середовища. Незважаючи на величезну територію, населення Швеції становить 10,3 мільйони людей, що менше, ніж Чехія (10,7 мільйони) та Бельгія (11,5 мільйони). Її ВВП у 474 мільярди євро у 2019 році був на рівні Бельгії. У свою чергу, шведські збройні сили, які налічують 15 000 професійних солдатів і військовозобов'язаних, за винятком ополченців, лише на 2 000 перевищують чисельність литовської

армії в мирний час. Хоча вони в основному використовують сучасне збройне устаткування, їх порівняно незначна кількість обмежує здатність захищати країну. У той же час, Швеція має добре розвинену активну дипломатію, добре налагоджену м'яку силу, відносно велику оборонну промисловість (до певної міри спадщина холодної війни), і є прихистком для компаній із глобальним охопленням у багатьох секторах, що збільшує її потенціал порівняно з подібними країнами за чисельністю населення та ВВП.

Незважаючи на дедалі песимістичнішу оцінку загроз і викликів, політика безпеки та оборони досі не була пріоритетом для уряду до 2021 року. Зростаюча небезпека в Північно-Балтійському регіоні залишається однією з багатьох проблем для коаліції меншин при владі з 2014 року. Вона була в кінці списку проблем, згаданих в угоді, досягнутій з опозиційними партіями в 2019 році, що дозволило коаліції залишитися при владі ще на один термін. Серед них також зміни клімату, проблеми з інтеграцією мігрантів та соціальної сегрегації, глобалізація, що погіршує конкурентоспроможність шведської економіки, зростання економічної нерівності та поляризація суспільства, діяльність злочинних угруповань і проблеми в житловій політиці Місце політики безпеки та оборони серед пріоритетів нинішнього та попередніх урядів досі добре відображалася у шведських військових видатках, які протягом останніх років залишалися на рівні близько 1% ВВП. Лише у 2021–2025 роках оборонний бюджет значно збільшиться. Однак рішення про збільшення витрат на оборону стало можливим лише завдяки тиску з боку консервативно-ліберальної опозиції. Його підтримка була необхідна для того, щоб шведський парламент ухвалив нову стратегію безпеки.

Варто зазначити, що в той же час Швеція почала активізувати військове співробітництво з США, що стало одним із пріоритетів шведських Збройних сил станом на 2016–2020 роки, незважаючи на негативне сприйняття адміністрації Трампа соціал-демократичним урядом зелених. У 2016 році була підписана американо-шведська заява про наміри, яка спрямована на підвищення військового потенціалу та оперативної сумісності шляхом навчання, а також забезпечення співпраці в галузі озброєння. Усі види збройних сил США почали брати участь у шведських військових навчаннях, причому найбільше на сьогоднішній день у Auroga 17 (1300 військовослужбовців). Навчання НАТО, Північних країн та національні навчання в Північно-Балтійському регіоні також стали платформою для розширення співпраці та оперативної сумісності зі США.

Бажання посилити двостороннє співробітництво було підтверджено домовленістю, укладеною у 2018 році на закупівлю ЗРК середньої дальності Patriot. Того ж року Швеція та Фінляндія підписали тристоронню угоду зі Сполученими Штатами про поглиблення військового співробітництва для збільшення синергії у співпраці між Швецією та США та Фінляндією.

Після 2014 року для Міністерства оборони Швеції також стало пріоритетом посилення оборонного співробітництва з Фінляндією. Наразі ці дві країни займаються найбільш далекосяжним військовим співробітництвом серед скандинавських країн. Не тільки їхнє близьке географічне розташування, але, перш за все, їхній позаблоковий статус та необхідність знайти спосіб для покращення спільної безпеки стали рушійною силою їхнього посиленого співробітництва, оскільки Данія та Норвегія, які раніше були залучені до NORDEFSCO, віддали пріоритет зміцненню відносин усередині країн, НАТО після 2014 року. Тому Швеція та Фінляндія підписали План дій щодо поглиблення оборонного співробітництва ще в 2014 році, а в наступні роки було укладено ще більше угод. Країни домовилися про створення шведсько-фінської військово-морської групи (яка почала діяти в 2017 році), збільшити кількість спільних навчань сухопутних військ і розробити концепцію зведеної бригади, а також підвищити сумісність своїх ВПС. Швеція та Фінляндія повною мірою використовують свої можливості спільного використання повітряних і військово-морських баз і полегшений доступ до своїх територій через угоду NORDEFSCO. У своїй двосторонній угоді про оборонне співробітництво від 2018 року вони погодилися розвивати його для скоординованого оперативного планування та спільних операцій під час миру, кризи та війни, хоча й без офіційних зобов'язань щодо альянсу. У вересні 2020 року парламент Швеції прийняв закон, який надає уряду більші права щодо надання військової допомоги Фінляндії у разі порушень фінської території та щодо прийняття військової допомоги з Гельсінкі в аналогічних ситуаціях щодо Швеції. Це також включає збройний напад, хоча в цьому випадку він вимагає попереднього схвалення Риксдагу.

В останні роки Швеція також розширила свою мережу військового співробітництва за межі НАТО, США та своїх північних сусідів. Вона розвинула активну співпрацю з Сполученим Королівством, високо цінуючи прихильність цієї країни до регіону Балтійського моря та її здатність швидко розгорнути основні сили на Північно-Балтійському театрі. У 2017 році вона приєдналася до Об'єднаних експедиційних сил (JEF). Стокгольм також визнав участь Франції у розробці європейської політики безпеки та вирішив приєднатися до французької європейської ініціативи інтервенції (E12) та направити свої спецпідрозділи до французької операції Такуба в Сахелі в 2020 році. Серед (менш важливих) країн-партнерів, Швеція також визначає країни Балтії та брала участь у військових навчаннях на

їхніх територіях, Польщу (координація навчань «Анаконда» та «Аврора»), Німеччину (участь у Рамковій концепції нації) та Канаду, яка є базовою державою бойової групи НАТО в Латвії і має інтереси в Арктиці.

Стратегія безпеки Швеції на 2021–2025 роки йде ще далі у розробці співпраці з сусідами та пріоритетними партнерами. Уряд хоче посилити спільне оперативне планування з Фінляндією. Крім того, Швеція буде намагатися координувати оперативне планування з Норвегією та розробити конкретне військове планування для найгіршого сценарію. У випадку з Фінляндією Стокгольм заявив, що, на додаток до існуючої співпраці між ВПС та ВМС, окремі шведські наземні підрозділи мають бути готові діяти у Фінляндії під час кризи чи війни, якщо обидві країни вважатимуть це доцільним. Що стосується Норвегії, то Швеція вважає важливим координувати оперативне планування в північних регіонах Скандинавського півострова. Норвезько-шведсько-фінська угода про поглиблене оперативне співробітництво у цій сфері вже була підписана у вересні 2020 року. Співпраця з Норвегією також важлива з іншої причини – військові транспортування та підтримка зі США чи Великобританії до Швеції та до регіону Балтійського моря пройдуть через порти Тронхейм і Нарвік і регіон Осло. Стокгольм також хоче розширити співпрацю в разі кризи чи війни та координувати оперативне планування з Данією.

Пріоритетними напрямками залишаються охорона транспортних шляхів та безпека запасів. Шведський уряд також намагатиметься максимально узгодити оперативне планування із США. Очікується, що планування оборони також буде скоординовано з НАТО, хоча через те, що Швеція не є в Альянсі це може спричинити деякі політичні та формальні проблеми. Певною мірою вони можуть бути вирішені через тіснішу співпрацю Швеції та Фінляндії з членом НАТО Норвегією (а в майбутньому – хоча в стратегії про це не згадується – можливо, з Польщею та країнами Балтії).

Стратегія безпеки для 2021–2025 рр. окреслює подальшу трансформацію шведських Збройних Сил та оборонної політики Швеції. У цій стратегії безпеки, уряд передбачає посилення свого військового потенціалу. Цього разу це знайшло відображення в планах збільшення видатків на оборону, на які планується досягти близько 1,5% ВВП у 2025 році. Нова стратегія відображає зміни, що відбулися у Швеції після переосмислення політики безпеки та оборони, а також ті зміни, що стосуються співпраці з партнерами. У наступні роки шведський уряд хоче розвинути реальну здатність надавати та отримувати військову підтримку в період миру, кризи чи війни. Тому буде прагнути координувати або розробляти спільне оперативне планування з Фінляндією, Норвегією, США та НАТО. Швеція також перебуває у процесі відновлення своєї цивільної оборони. Це включає моделювання стратегій у різних сферах, визначення проблем, визначення координуючих установ, накладання додаткових обов'язків на центральні, регіональні та місцеві організації, а також вивчення можливостей співробітництва між приватним і державним секторами.

Попередня перевірка військової трансформації, що здійснюється з 2015 року, була частиною звіту про майбутнє політики безпеки та збройних сил, виданого у 2019 році Комісією оборони. У ньому відкрито вказувалося на численні недоліки, які заважали б військовим відбити звичайний збройний напад. Основними причинами були значне скорочення матеріально-технічного забезпечення та можливостей командування та управління, а також недостатня кількість військових (Trossmark, 2018). Згідно з цим аналізом, збройні сили не досягли всіх цілей, визначених стратегією 2015 року, і все ще існують значні обмеження для проведення регулярних військових операцій для оборони Швеції. Тому стратегія безпеки на 2021–2025 роки, прийнята у 2020 році, ставить ту саму мету, що й у 2015 році – підвищення спроможності мобілізованих сил діяти у воєнний час. Через тривалі процеси придбання озброєння та військової техніки та нового персоналу цілі стратегії 2020 року будуть досягнуті лише близько 2030 року.

Очікується, що в період з 2021 по 2025 рік шведська армія складатиметься з двох механізованих бригад, (зараз триває формування третьої) і створить скорочену моторизовану бригаду в Стокгольмському регіоні, а також посилить механізований батальйон на Готланді. Нові підрозділи будуть створені в центральній і північній частинах країни. Передбачається, що Сухопутні війська відновлять командування дивізійного рівня шляхом формування штабу дивізії, командного батальйону та двох дивізійних артилерійських дивізіонів, модернізації важкої техніки, включаючи танки та піхотні машини, а також закупівлю додаткових артилерійських систем та введення на озброєння «Патріот», систем протиповітряної оборони середньої дальності. Ополчення буде посилено за рахунок отримання нової техніки – транспортних засобів, датчиків та нічного бойового обладнання. ВМС розширять свої можливості шляхом збільшення кількості підводних човнів з чотирьох до п'яти (замовивши два нових судна та додатково модернізувавши одне старого типу), а також модернізувавши п'ять корветів класу Visby та придбавши два нових корвети після 2025 року. десантний батальйон планується створити в районі Гетеборга. Повітряні сили мають намір продовжити реформу та модернізацію, розпочаті в 2015 році, з введенням на озброєння 60 літаків JAS 39E, які будуть організовані в шість

ескадрилій, разом з існуючими JAS 39C/D та подальшою реалізацією концепції дисперсного базування. Чисельність збройних сил Швеції під час війни повинна збільшитися приблизно з 60 000 до 90 000 військовослужбовців. Очікується, що кількість призовників поступово зростатиме з приблизно 4 000 до 8 000 на рік до 2025 року. (Росія біля воріт. Швеція коригує свою оборонну стратегію, 2021).

Позитивним є значне збільшення оборонного бюджету на період 2021–2025 років. Очікується, що він зростатиме на 5 мільярдів шведських крон на рік у 2021–2023 роках і на 6 мільярдів шведських крон на рік у 2024–2025 роках. Якщо це буде реалізовано, то Швеція збільшить свої військові витрати приблизно до 1,5% ВВП у 2025 році. Це буде найбільш значне збільшення з кінця 1990-х років.

Стратегія на 2021–2025 роки також приділяє особливу увагу кібербезпеці в системі загальної оборони. Збройні сили Швеції вже кілька років розвивають наступальний і оборонний потенціал у цій сфері у співпраці з Національною оборонною радіостанцією (FRA) і Службою безпеки Швеції (Säpo). Кібернетична та інформаційна безпека також будуть посилені в наступні роки іншими структурами шведської системи тотальної оборони разом із залученням військових. У 2020 році уряд створив центр кібербезпеки, в рамках якого різні відомства мають координувати свою діяльність, включаючи Збройні сили Швеції, Національне оборонне радіо (FRA), Агентство цивільних надзвичайних ситуацій (MSB), поліцію та Службу безпеки, та Управління поштового зв'язку (PTS). Крім того, наголошується на необхідності підвищення обізнаності населення щодо кібербезпеки.

Цілком зрозуміло, що з появою нових загроз у міжнародному глобальному просторі, нейтралітет та політика неприєднання стають все більш неефективними як засоби і гарантії національної безпеки. Тому нейтральні та/або позаблокові країни активізують пошуки шляхів і засобів забезпечення національної безпеки, все частіше відмовляючись від своєї традиційної політики нейтралітету та позаблоковості.

Отож, якщо здійснити аналіз поточної політики Королівства Швеція щодо власної національної безпеки, то можна припустити, що країна здійснює свою діяльність в таких основних напрямках на перспективу:

- «північна кооперація» (перш за все з такими сусідніми країнами, як Норвегія та Фінляндія);
- створення балтійської системи регіональної безпеки;
- інтеграція до спільної системи європейської оборони;
- приєднання до НАТО.

Другий та третій напрями даної політики національної безпеки відповідають довгостроковій зовнішньополітичній стратегії Швеції, що спрямована на утворення регіонального союзу нордичних країн Північної Європи під її лідерством. Не менш актуальною та перспективною є концепція створення регіональних структур безпеки, які б доповнювали уже наявні організації та могли б у перспективі стати підсистемами загальної системи європейської безпеки. Інтеграція до існуючих інституцій європейської та євроатлантичної безпеки сьогодні для Швеції є найраціональнішим вибором. За останні роки Швеція перебувала до НАТО значно ближче, ніж, до прикладу, Австрія, і була впевнена в автоматичній підтримці НАТО на випадок кризи, а також наголошувала на готовності швидко змінити свій позаблоковий статус у разі необхідності.

Ще до початку російсько-української війни було досить очевидно та зрозуміло, що у випадку серйозного конфлікту на європейському континенті, Швеція, безумовно, буде дотримуватися західноєвропейських орієнтацій. Її нейтралітет, якщо і буде проголошений, то носитиме обмежений та скоріше умовний характер.

Наразі оборонна політика Швеції широко й активно обговорюється у шведському суспільстві, що викликає чималі громадські дебати. В інших країн Європи така політика не викликає подібного інтенсивного обговорення, однак у Швеції вона є предметом занепокоєння, особливо в останні декілька років зважаючи на геополітичну ситуацію, що склалася у світі.

Сьогодні, у зв'язку з повномасштабним вторгненням Росії на територію України, в багатьох нейтральних та позаблокових країнах гостро постало питання зміни зовнішньополітичного курсу. Стає зрозуміло, що в умовах війни на європейському континенті все більше держав віддають перевагу посиленню колективної безпеки, а політика нейтральності чи позаблоковості потроху втрачає свою актуальність. Саме тому, раніше нейтральні країни Фінляндія та Швеція спочатку заговорили про необхідність вступу до Організації Північноатлантичного договору, а згодом безпосередньо подали заявку на членство. Варто зазначити, що ще 16 лютого 2022 року, за тиждень до початку повномасштабної українсько-російської війни, в уряді Швеції заявили, що Стокгольм поки утримується від подавання заявки на вступ в НАТО, однак після подій 24 лютого, у країні знову заговорили про необхідність вступу в Північноатлантичний альянс.

Російське вторгнення в Україну прямо спричинило зміну настроїв щодо членства в НАТО не лише серед політичного керівництва, а й вплинуло на думку громадян країни. Рівень підтримки вступу в НАТО серед шведського населення в різні періоди змінювався. Так, у березні 2014 р. соціологічне

опитування показало, що 31% респондентів підтримують вступ Швеції в НАТО, тоді як 50% виступають проти. В порівнянні з результатами опитування у січні 2022 року, де 42% опитуваних виступало за вступ до Альянсу, рівень підтримки після російського вторгнення в Україну зріс до 51%, а число противників приєднання впало до 27% з 37%. Станом на квітень 2022р. 54% опитаного населення підтримували вступ в НАТО (John McKay, 2022).

16 лютого 2022 р. очільниця МЗС Швеції назвала безпекову ситуацію в країні серйозною. Російська конфронтаційна риторика та військова діяльність, за словами Анн Лінде, загрожують європейській безпеці. Вона наголосила на необхідності діалогу та дипломатії, проте закликала «бути готовим до того, що Росія може обрати інший шлях». Водночас Анн Лінде заявила, що наразі шведський уряд не має наміру подавати заявку на вступ до НАТО. «Наша політика безпеки залишається незмінною. Наша неучасть у військових альянсах допомагає нам і сприяє стабільності та безпеці в Північній Європі», – заявила очільниця шведського МЗС.

11 березня 2022 р. стало відомо, що уряд Швеції на чолі з прем'єр-міністром Магдаленою Андерссон збирався подати заявку про вступ країни в НАТО на мадридському саміті Альянсу наприкінці червня. «Це дуже важливий час в історії. Тепер є до і після 24 лютого. Безпекова ситуація повністю змінилася після російського вторгнення в Україну. І тепер ми маємо справді подумати, що краще для Швеції та нашої безпеки у цій ситуації. Ми проводимо дискусію між партіями у шведському парламенті і всередині моєї партії. Ми розглянемо цю ситуацію дуже серйозно і потім приймемо рішення» – сказала Андерссон на пресконференції з фінською прем'єркою Санною Марін.

В основному питання вступу Швеції до НАТО залежало від досягнення консенсусу у шведському парламенті. Відомо, що партія соціал-демократів, яка традиційно підтримувала позицію нейтралітету, виступала проти вступу країни до Альянсу. 8 березня 2022р. прем'єр – міністр Швеції та голова Соціал-демократичної партії країни Магдалена Андерссон заявляла, що виступає проти вступу Швеції до НАТО, однак зміни настроїв всередині суспільства змінили позицію соціал-демократів. Парламенту вдалося досягнути одноголосності і 15 травня 2022 р. після внутрішньопартійних переговорів було прийнято рішення про вступ до НАТО.

18 травня 2022р. Королівство Швеція разом з сусідньою країною – Фінляндією, одночасно подали свої офіційні листи із заявами про вступ до НАТО. Листи були передані фінським послом при НАТО Клаусом Корхоненом і, відповідно, шведським послом при НАТО Акселем Вернгоффом Генеральному секретарю НАТО Єнсу Столтенбергу в брюссельській штаб-квартирі Альянсу (Neuding, 2022).

Після цього глави держав та урядів країн НАТО надіслали запрошення до Фінляндії та Швеції для приєднання до Альянсу на Мадридському саміті 29 червня. Протоколи про вступ для обох країн були підписані 5 липня після завершення переговорів про вступ. Згодом ці протоколи ратифікувати вже двадцять сім країн-членів Альянсу відповідно до їхніх національних процедур. Для завершення процесу вступу Швеції та Фінляндії до організації необхідна ратифікація протоколів ще трьох країн: Туреччини, Угорщини та Словаччини. Прогнозується, що Швеція та Фінляндія стануть офіційними членами НАТО ближче до початку 2023 року (Neuding, 2022).

Висновки. Отже, в світлі останніх подій Швеція активно трансформує свої зовнішньополітичні пріоритети, відмовляючись від традиційної нейтральної політики, зокрема, посилює свій військовий потенціал. Відомо, що інвестиції у шведську оборону є найбільшими з 1950-х років, а за останній час країна уклала близько 20 угод про співпрацю в оборонній сфері, зокрема з північними та балтійськими сусідами. Наразі російська агресія є головною безпековою загрозою Швеції, в зв'язку з чим країна ще в 2020 р. різко збільшила свій оборонний бюджет одразу на 40% та нещодавно подала заявку на членство в Організацію Північноатлантичного договору. Офіційно 27 країн-членів вже ратифікували протоколи про приєднання Швеції та сусідньої їй Фінляндії до Альянсу. Для офіційного приєднання цих країн необхідні голоси ще трьох членів: Туреччини, Угорщини та Словаччини. Сьогоднішні безпекові загрози, безумовно, змушують чимало країн докорінно переглядати власну оборонну систему та безпекову стратегію, аби бути готовими до будь-яких змін в кліматі міжнародних відносин.

Zavada Ya., Palok Ya. Swedish neutrality policy in the XXI century

the article examines the neutrality policy of Sweden in the 21st century. The Kingdom of Sweden is one of the few countries on the international scene in the 21st century that implements its foreign policy through a policy of neutrality. It should be noted that Sweden has not directly participated in any military conflicts since the Napoleonic Wars.

Also, the article analyzes Sweden's response to modern security challenges in the world and examines the transformation of the country's defense system between the end of the Cold War and the present day.

It was established that the traditional policy of neutrality in the light of modern security problems has become ineffective, which forced the country to review its own security structure, as well as to deepen foreign policy relations with its partners, in particular in the field of security and defense.

It is worth noting that the country maintained strong ties with NATO, but despite close cooperation, Sweden was a non-aligned state. However, the difficult situation on the international arena, namely the Russian armed invasion of Ukraine on February 24, 2022, forced some countries, primarily Sweden and Finland, to review their security policy and join the countries of the North Atlantic Alliance.

Key words: Kingdom of Sweden, neutrality, international security, foreign policy, NATO.

Література:

1. Вдовенко В. М. Роль і місце європейських нейтральних країн в загальноєвропейській системі безпеки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 2005. Вип. 55. С. 451
2. Коломієць О. В. Безпекова парадигма Скандинавського нейтралітету: на прикладі Швеції. *Проблеми міжнародних відносин*, 2013. Вип. 6. С. 81-98
3. Мельник О. Нові виклики та загрози вимагають нових підходів до оборони: досвід Швеції. *Національна безпека і оборона*, 2009. № 1. С. 30-36
4. Пашков М. Шведська модель безпеки: миролюбний, добре озброєний нейтралітет. *Національна безпека і оборона*, 2009. № 1. С. 40-43
5. Росія біля воріт. Швеція коригує свою оборонну стратегію. *CACDS*. 2021. URL: <https://cacds.org.ua> (дата звернення: 25.05.2022)
6. Фінляндія і Швеція подали заяви на вступ до НАТО. 2022. https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_195468.htm (дата звернення: 25.05.2022)
7. John McKay. Sweden has broken its neutrality convention and sided with Ukraine. Does this matter? (2022, 25 Aug) URL: <https://theconversation.com/sweden-has-broken-its-neutrality-convention-and-sided-with-ukraine-does-this-matter-189062> (дата звернення: 12.09.2022)
8. Paulina Neuding. The end of Nordic neutrality. 2022 URL: <https://www.aspistrategist.org.au/the-end-of-nordic-neutrality/> (дата звернення: 12.09.2022)
9. Swedish Ministry for Foreign Affairs. The Government's Statement of Foreign Policy 2019. URL: <https://www.government.se/speeches/20192/02/the-governments-statement-of-foreign-policy-2019/> (дата звернення 15.09.2022)
10. Steven Erlanger. After 200 Years of Neutrality, Sweden Weighs Joining NATO. 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/05/13/world/europe/sweden-finland-nato-putin.html> [in English] (дата звернення 29.09.2022)
11. Sundelius B. Foreign Policies of Northern Europe. *Colorado: Westview press*, 1982. P. 225
12. Trossmark R. (2018). Swedish Membership in NATO: To be or not to be? Reviewing the perspectives in the Swedish debate. The Perspective. Retrieved from <http://www.theperspective.se> [in English]
13. Weibull J. Neutralitet – då, nu och framgent. *Tidskrift I sjöväsendet*, 1998. P. 93-103.

References:

1. Vdovenko V.M. (2005) Rol i mistce yevropeiskich neutralnich krain v zagalnoyevropeskii sistemi bezbeki [The role and place of European neutral countries in the pan-European security system] *Aktualni problemi mizhnarodnykh vidnosyn*. Vyp. 55. S. 451 [in Ukrainian]
2. Kolomiiets O. V. (2013) Bezpekova paradyhma Skandynavskoho neutralitetu: na prykladi Shvetsii [The security paradigm of Scandinavian neutrality: on the example of Sweden] *Problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, Vyp. 6. С. 81-98 [in Ukrainian]
3. Melnyk O. (2009) Novi vyklyky ta zahrozy vymahaiut novykh pidkhodiv do oborony: dosvid Shvetsii [New challenges and threats require new approaches to defense: the Swedish experience] *Natsionalna bezpeka i oborona*. № 1. С. 30-36 [in Ukrainian]
4. Pashkov M. (2009) Shvedska model bezpeky: myroliubnyi, dobre ozbroieni ni neutralitet [The Swedish security model: peaceful, well-armed neutrality] *Natsionalna bezpeka i oborona*. № 1. С. 40-43 [in Ukrainian]
5. Rosiia bilia vorit. Shvetsiia koryhuie svoiu oboronnu stratehiu [Russia at the gate. Sweden is adjusting its defense strategy] (2021) *CACDS*. Retrieved from: <https://cacds.org.ua> [in Ukrainian]
6. Finliandiia i Shvetsiia podaly zaiavy na vstup do NATO [Finland and Sweden submitted applications to join NATO] (2022) Retrieved from: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_195468.htm [in Ukrainian]

7. John McKay. (2022, 25 Aug) Sweden has broken its neutrality convention and sided with Ukraine. Does this matter? Retrieved from: <https://theconversation.com/sweden-has-broken-its-neutrality-convention-and-sided-with-ukraine-does-this-matter-189062> [in English]
8. Paulina Neuding. (2022). The end of Nordic neutrality. Retrieved from: <https://www.aspistrategist.org.au/the-end-of-nordic-neutrality/> [in English]
9. Swedish Ministry for Foreign Affairs (2019). The Government's Statement of Foreign Policy 2019. Retrieved from <https://www.government.se/speeches/20192/02/the-governments-statement-of-foreign-policy-2019/> [in English]
10. Steven Erlanger. (2022) After 200 Years of Neutrality, Sweden Weighs Joining NATO. Retrieved from: <https://www.nytimes.com/2022/05/13/world/europe/sweden-finland-nato-putin.html> [in English]
11. Sundelius B. (1982) *Foreign Policies of Northern Europe*. Colorado: Westview press. P. 225 [in English]
12. Trossmark, R. (2018, 3 Apr). Swedish Membership in NATO: To be or not to be? Reviewing the perspectives in the Swedish debate. The Perspective. Retrieved from <http://www.theperspective.se> [in English]
13. Weibull J. (1998) Neutralitet – då, nu och fragment. *Tidskrift I sjöväsendet*. P. 93-103. [in Swedish]

Стаття надійшла до редакції 27.09.2022

Стаття рекомендована до друку 04.11.2022